

Türk ogly Türk: Noel baba / satiriki esse

Category: Ertekiler, Hekaýalar, Kitapcy, Nukdaýnazar, Satiriki hekaýalar, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Türk ogly Türk: Noel baba / satiriki esse TÜRK OGLY TÜRK: NOEL BABA

22-nji ýanwar – gündizlerine trotuatrlardan adam sil bolup akýar.

Dürli-dümen harytlardan doly aýna witrinalar «gel, meni al!» diýýän ýaly özüne çekýär.

Rim gijeleri ýşyklandyrmanyň aňrybaş derejesine ýetmegiň

keýpini görýär. Hamala asmandaky ýylgyzalaryň barsy alynyp, ýer ýüzüne dikilen ýaly bolýar. Toýnuk gurap gelýän günlerem, ylla Noeliň buşlukçysy mysaly. Häzir adamlaryň elindäki-ujundaky puly sowup ýören wagtlary. Odur-budur satyn alyp bitap düşen garry aýal gyz paslydygyna garamazdan, güneşli howanyň keýpini görýän ýaly oturan kafeteriýasynda äri bilen bile geçip giden günlerini ýatlaýarlar.

– Öň garypja-da bolsak, bagtly ýaşaýardyk – Ahmyr bilen başyny ýaýkaýan kempir sözüniň dowamynda: – Şindi adamlaryň ernini gysardyp gülüp geçýän ownujak zatlary bilenem bagtly bolmagy oňarýardyk -diýip pyşyrdaýardy.

Adamsy bolsa başyny aşak salyp durşuna, kempriniň sözüni makullasa-da, edil wagt ýaly isleglerdir adatlaryňam üýtgändigini aýdýar.

Olaryň gapdalyndaky stolda bir topar ýaş oglan-gyzlar Noeldäki syýahat programmalaryny höwes bilen öz aralarynda paýlaşyp durlar. Oglanlaryň biri:

– Işlemekden ýaňa sütünim süýndi, biraz dynç aljak. Noel derdime derman boldy – diýýär.

Ýewro bilen bile bahalaryň keýgiň şahyna çykandygyny aýdýan ýaş gyz demini uludan alyp söýgülisine bileje gezelenje gitmegi teklip edýär. Aralarynda Noel baýramy geçip gutarýança Rimden gitmän oturjaklaram bar. Italýanlarda klassyka öwrülen bir söz bar:

» – Ata-babalarymy näme diýipdir? – diýen sorag berip, beren soraglaryna-da özleri şeýle jogap berýärler: – Noeli maşgalaň bilen, Pashany kimi göwnüň islese – şonuň bilen geçir!»

Kafeteriýadan elli metr uzaklykdaky Türkiýäniň Turizm býurosundan broşýura alyp gelip, meniň oturan stoluma çöken italýan dostlarymyň biri gep oklaýar:

– Ýeri bakaly, Noelde näme etsem-petsemiň bar? Bärin-ä özüň görüp dursyň, belki pursatdan peýdalanyp Türkiýä gidip gellersiň?

Men oňa Noel bosaga gelip diränem bolsa, heniz belli bir etsem-petsemimiň ýokdugyny aýdýaryn.

Dostumyň çetine degmek üçin:

– Hany dostjan, sen maňa aýtsana Noel baba nirede doglupdyr? – diýip soratýaryn.

Ol Noel baba diýip adamyň ýaşap geçmändigini, onuň hekaýatynyň skandinaw legendasyndan gelip çykandygyny janygyp düşündirýär. Men onuň elinden Turizm ministrliginiň çap eden Antalýa

broşýurasyna kakyp alyp, kartany gözüne sokaýjak bolup görkezýäriň:

– Al saňa ylmy subutnama! – Yzyndanam Demräniň aşagyna ýazylan ýazgyny görkezýäriň: – Noel babanyň doglan ýeri!

Dostum hezil edip güldi.

– Aý berekella! Noel babany-da türkleşdirdiňizmi indi? Söz ýog-aý size!

Yzyndan ikimizem dymýarys. Ol elindäki broşýuralara dümtünýär, menem önümdäki gazetlere.

Gazetler Noel günü nähili sowgat alyp boljakdygy boýunça teklip bermekde teleýaýlymlardaky mahabatlar bilen gyzgalaňly ýaryşýar.

Bagtyýarlygyň ýoly satyn almakdan geçýär. Almasaňyz, alyp bilmeseňiz size gizlin depressiýa garaşýar. Noel ýaly güýmänjäňiz bolman biler. Mahabatyň ulusy bular ýaly ýagdaýda sizde: «Hany, Noel bir geçsin, bahalar düşsün, şonda alaýaryn» diýen pikiri döredýär.

Bir çete çekilip, daş-töwerege göz aýlanda, göýä bir mahallaryň ölüp giden hudaýy Saturn täzeden direlip ar alýan ýaly pikir döredýär. Butparazlyk döwrüniň Riminde dekabir aýynyň soňky ongünlüğünde Saturn atly hudaýyň hormatyna şüweleňler geçirilipdir.

“Saturnalia” (Saturn günleri) diýilýän şol günlerde sosial gatlaklar garym-gatym bolupdyr. Gullar hojaýynlaryna buýruk bererlermiş. Hojaýynlar bary-ýogy birnäçe günlügem bolsa, gullaryna saçak ýaýyp hyzmat ederlermiş.

Kalendar dekabir aýynyň 25-ne ýetende rimliler “Natalis Solis Invicti” (Yeňilmez Günüň doguşy) gününü baýram edipdirler. Wawilonlylar tarapyndan günleriň täzeden uzap başlaýandygy üçin Gün hudaýynyň hatyrasyna belleyen baýramyň Rim imperiýasynyň paýtagtyna III asyrda aralaşypdyr. Rimiň hristianlygy döwlet dini hökmünde kabul etmeginden soň IV asyryň ortalarynda şol baýramçylyk birneme özgerişe sezewar bolup, “Natalis Christi” (Hristiň doglan günü) diýip atlandyrylypdyr. Buthana Gün hudaýynyň ornuna «älemiň we adamzadyň hakyky ýalkymy» hökmünde görülen Isa Mesihi oturdypdyr. Baýramçylygyň dürli öwüşginler bilen baýlaşmagy bolsa has soňky asyrlarda dürli medeniýetleriň utgaşmagynda dörän tebigy prosesiniň netijesidir.

Latyn dilindäki “Natali(s)” sözüni «Dogluş, doguş» diýip terjime edip bolýanam bolsa, bu sözi terjime etmän, fransuz

dilindäki wersiýasynda bolşy ýaly «Noel» diýmekleri gaty geň. Gürrüňi gidýän baýramçylygy aslynda frenk däbiniň üýtgedilen görnüşi diýip düşündirmek mümkin. Bu elbetde, türkleriň paýyna Noelden hiç zat düşenok diýmekligi aňlatmaýar. Biziň köpümüz türkanalygymyzy edip, Noeli hristianlykdaky dar dini galyplardan çykaryp, Täze ýyl gününe taýýarlyk günleri ýaly geçirýäris. Täze ýyl baýramçylygyna ýelmenen görnüşde bolsa-da, at berilmedik baýramçylyk howasynyň şemalyny öwürmegimizde geň görlesi zat ýok.

Häzirki döwürde unuwersallyk babatda iň çynlakaý din derejesindäki sarp edijilik diňe biziň dini baýramlarymyza täze öwüşgin bermek bilen çäklenmeýär. Şeýle ýagdaýda başgalaryň elinden geçen sarp edijilik öwüşginli döwrebap Noellerden biziňem peýdalanmagymyz tebigy kanunalaýyklykdyr. Sarp edijilik dini taýdan Isa pygamberiň (a.s) aslynda nämälim doglan gününüň soňra birdenkä 25-nji dekaborda bellenip başlanmagy – bu kultuň esaslandyryjylary bolan katolik ruhanylaryň öz sözleri bilen tasa getirilmeginiň hiç hili geregi ýok.

Oraza, Gurbanlyk, Noel bahana adama.

Bärde esasy zat – adamlaryň zadyň mukaddesleşmesini üpjün etjek mukaddessow atmosfera girmeleridir.

Sarp edijilik dini haýsy sebäp bilen bolsa bolsun, tapawudy ýok, özi bilen baglanşykly adamlaryň we müritleriň ýüreklerinde niçiksi ruh ahwalyny döredip bilýändigini bilen gyzyklanmak bilen çäklenip oňýar: Witrinada goýlan ýokary hilli jinsini alanyňyzda, arkaýynlaşma duýgusyny başdan geçirýäňizmi? Iň uly arzuwlaryňyzyň biri – göýä bir düýş deýin öňüňizden zymdyrylyp geçip giden awtoulagy satyn alyp biljek günüňize ýetmekmi?

Awtoulagyňyzy çalyşyp, has gowy kysymlysyny almany arzuw edeňzokmy?

Depressiýada bolsaňyz, ine-gana söwda edeniňizde hemme zadyň gülala-güllük boljagyna ynanaňzokmy näme? Sizden has geýnülü birini göreniňizde içiňizden görüpçilik gatışykly ahmyr çykmaýarmy näme? Pylankes manken kimin syrdam sypata eýe bolup hemmeleriň gözünü-başyny aýlamak isläňizokmy? Futbolçylar, aýdymçyllar, fotomodeller ýaly bolup bilseňiz, ähli problemalaryňyzyň ýok bolup gitjekdigini, ertekileri ýatladýan bagtly we erkana durmuşda ýaşajakdygyňyza ynanaňzokmy?

Sarp edijilik dininiň bilgiçleriniň nukdaýnazaryndan seredende

maksat hasyl boldy diýmekdir. Sarp edijilik dininiň bilgiçler arzuw-hyýallarymyzyň ýeke-täk kesgitleýji hojaýyny bolmak isleýärler. Olaryň muny başarmaýandyklaryny aýtmak kyn. Skandinaw gahrymanynyň hristian dünýäde Santa Klaus bilen birleşdirilmeginden soň, Noel babanyň şahsy kimligini 1930-njy ýyllardan bäri «Coca Cola» kompaniýasy kesgitleýär. Geýimleri «Cola»-nyň reňkleri bilen birmeňzeş, gyzyl-ak geýimler geýnen çuw-ak sakgally çişik gojadyr ol! Hany görelä bakaly, hetdiňiz bolsa gözüňizi ýumyp Noel babany başga sypatda göz önüne getirnäge synanşyp görüň!

Bu oý-pikirlerden ýanymdaky italýan dostumyň: «Hmm, diýmek Noel baba siziň ýurduňyzda doglupdyr-da, şeýlemi?» diýip, hem ýaňsy, hem göwnüýetmezçilik tüteýän soragyndan soň saplandym. Ýeri, bu nekgendä näme diýsemkä indi? Türkiýäniň «Resmi gazetiniň» 1996-njy ýylyň 19-njy dekabrynda çap edilen sanyndan birjesi ýanymda bolsa, ony önüne oklap: «Seret, gardaşym, Noel baba fondy diýip ýörite fond hem açypdyk! Oýnamaga açandyrys öýdýäňmi?» diýip ýakasyndan ebşitläp tutsamam bordy. Ýa bolmasa samsyklyga salan bolup, Noel babanyň geýminiň reňki bilen türk baýdagynyň renkiniň bire-bir gaýtalanýandygyny aýdyp delil tutunsammyka? Ýa-da Anadolynyň goýnunda doglan adamy bize ýeke teňňe tölemän mahabat kompaniýalarynda birugsat ulanmaga hakyňyz ýok diýip, «Coca-Cola» kompaniýasynyň üstünden arz edilmeýän we öweztölegi talap edilmeýän bolsa, munuň diňe türkleriň sadalygyndan, çäksiz hoşniýetliliginden gelip çykýandygyny düşündirsemmikä? Kelläme Medeniýet we Turizm ministrliklerimiziň Noel babanyň türklügünden dem urup ýazyşan hatlary gelýär. Ýüzüme ýeňil gülümsireme inýär. Italýan dostuma gysga jümlede jogap berip sözümi jemleýärin:

– Noel baba Türk ogly Türkdür! Rast, biz şeýle diýýäsmi, şeýledir şol!

Lütfullah GÖKTAŞ,

Roma / NTV-MSNBC. Satiriki hekaýalar